

Sedem divov starovekého sveta

Moderátor: Ahojte, kamaráti! Víтам vás pri dnešnom podcaste. Dnes to bude **TOP 7** – ale nie hocijakých. Ľudia totiž odjakživa milujú rebríčky a zoznamy: rebríček najlepších filmov, najobľúbenejších hier, najvyšších budov... Radi porovnávame a vyberáme **to naj**. Vedeli ste, že už ľudia v staroveku urobili svoj **zoznam najúžasnejších vecí na svete**? Poďme sa naň pozrieť!

Moderátorka: Tento úplne prvý „TOP 7 rebríček“ vznikol pred viac ako 2000 rokmi v Grécku. Starovekí Gréci radi cestovali a počúvali príbehy o vzdialených krajinách. Rozhodli sa teda vybrať **sedem najúžasnejších divov**, ktoré videli alebo o ktorých počuli. Prečo práve sedem? Sedmička bola pre nich magické číslo – napríklad poznali sedem dní v týždni a verili, že sedem znamená šťastie a dokonalosť. A tak vznikol zoznam **Siedmich divov starovekého sveta**, ktorý tvorilo sedem stavieb a sôch nachádzajúcich sa v oblasti Stredozemného mora a Blízkeho východu a ktoré vtedy vzbudzovali obdiv svojou veľkosťou, krásou a šikovnosťou tvorcov a staviteľov.

Moderátor: Pripravte sa teda na cestu starovekým svetom! Predstavte si, že máme **stroj času** alebo lietajúci koberec. Postupne sa prenesieme do dávnych čias a navštívime každé z týchto siedmich divov. Dozviete sa, **kde sa nachádzali, kto ich postavil, ako vyzerali, prečo boli výnimočné a či ich ešte dnes môžeme vidieť**. Tak vyrazáme!

Moderátorka: Prvá zastávka – **Egypt, severná Afrika**. Sme v horúcej púšti pri rieke Níl a pred nami sa týči obrovská trojuholníková stavba – **Veľká pyramída v Gíze**. Wow! Toto je **Cheopsova pyramída**, najväčšia z pyramíd. **Postavili ju starovekí Egyptania približne pred 4500 až 5000 rokmi** ako obrovskú hrobku pre faraóna (kráľa) menom Cheops. Predstavte si hromadu obrovských kamenných blokov – každý váži asi ako **slon** – naskladaných do tvaru ohromného štvorbokého kopca, pričom každá z týchto stien má trojuholníkový prierez. Pyramída bola pôvodne vysoká asi **146 metrov** (to je asi ako **100 detí stojacich na sebe!**), dnes má okolo **137 metrov**. Kedysi bola obložená hladkými bielymi kameňmi, ktoré sa ligotali na slnku, takže pyramída žiarila do diaľky ako drahokam. Bola to najvyššia stavba sveta tisíce rokov. Prečo je táto pyramída výnimočná? Lebo ukazuje, akí **šikovní stavitelia** boli Egyptania – bez strojov dokázali postaviť niečo také obrovské a presné. Vo vnútri pyramídy sú úzke chodby a komory, kde odpočíval mumifikovaný faraón so svojím pokladom. **A zachovala sa dodnes – je to jediný zo siedmich divov, ktorý ešte stojí**. Ak pôjdete do Egypta, stále ju môžete navštíviť a pripadať si pri nej ako mravček pri hore.

Moderátor: Druhá zastávka – **Babylon, Mezopotámia (dnešný Irak)**. Presúvame sa na východ, do starovekého mesta Babylon pri rieke Eufrat. Vidíte tie zelené terasy plné stromov a kvetov, ktoré vyrastajú uprostred mesta? To sú **Semiramidine visuté záhrady v Babylone**, známe aj ako **Visiace záhrady Babylonu**. Predstavte si **obrovskú terasovitú záhradu** – vyzerá to ako **pyramída zložená z poschodí záhrad**. Na každej úrovni rastú rôzne stromy, kvety a vinič, ktoré visia cez okraje múrov, až to vyzerá, že záhrady „visia vo vzduchu“. Všade tečie voda v malých vodopádoch – a to uprostred horúcej púšte! Takáto zelená oáza bola v Babylone naozaj zázrak. Kto tieto záhrady vytvoril? **Jedna legenda vraví, že to bola kráľovná Semiramis**, podľa ktorej majú meno. **Iný príbeh hovorí, že kráľ Nebukadnesar II. dal záhrady postaviť okolo roku 600 pred Kr.** pre svoju manželku Amytis. Amytis pochádzala z hornatej zelenej krajiny (dnešný Irán) a v suchom Babylone sa jej cnelo za domovom. Kráľ jej teda „vyčaroval“ kúsok domova – umelé hory plné rastlín. **Prečo sú**

záhrady výnimočné? Lebo museli mať vymyslený dôkladný **zavlažovací systém** – voda sa čerpala z rieky Eufrat až hore na terasy, aby rastliny nevyschli. Predstavte si, aké ťažké je polievať kvety na vysokej polici – a tu polievali celé stromy na vysokých terasách! Dodnes však **nevieme naisto, či záhrady naozaj existovali**. Nenašli sa presvedčivé zvyšky a možno sú len opísané v príbehoch. Možno ich čas zničil, alebo boli z dreva a zeme, ktoré sa rozpadli, alebo boli na inom mieste. Je to tak trochu **tajomný div**. Každopádne, predstava týchto visutých záhrad nás dodnes fascinuje – bola by to nádhera mať taký park na streche paláca!

Moderátorka: Tretia zastávka – Efez, Malá Ázia (dnešné Turecko). Teraz prichádzame do starovekého gréckeho mesta **Efez** pri pobreží Stredozemného mora. Už z diaľky vidíme veľkú lesklú budovu so stĺpmi – to je **Artemidin chrám v Efeze**. Predstavte si **chrám veľký ako futbalové ihrisko** – na dĺžku mal **112 metrov** a na šírku **52 metrov**! Bol vybudovaný celý z mramoru, so **stovkou vysokých stĺpov**, ktoré držali strechu. Tento chrám postavil okolo roku **550 pred Kristom kráľ Kroisos z Lýdie** (bohatý kráľ známy aj ako Krézus) na počesť bohyne **Artemis**. Artemis (u Rimanov volaná Diana) bola bohyňa lovu a ochrankyňa prírody, takže chrám bol plný sôch zvierat a Amazoniek a bol naozaj prepychový. **Prečo bol výnimočný?** Bol to **jeden z najväčších a najkrajších chrámov sveta** tej doby – ľudia prichádzali zďaleka len aby ho videli a obetovali Artemis. Chrám však postihol smutný osud. **V roku 356 pred Kr. ho podpálil a zničil muž menom Herostratos** – urobil to vraj len preto, aby sa jeho meno zapísalo do dejín. (Mimochodom, podarilo sa – dodnes si jeho meno pamätáme, ale určite to neschvaľujeme!) Zaujímavé je, že práve v tú noc sa narodil Alexander Veľký, slávny dobyvateľ. Neskôr, keď Alexander vyrástol a dobyl Efez, ponúkol, že chrám znova postaví. Chrám **bol nakoniec obnovený** v ešte veľkolepejšej podobe. Ale ani ten nevydržal naveky – o niečo stoviek rokov neskôr ho zničili nájazdy a zemetrasenia. **Dodnes sa z Artemidinho chrámu zachovali len úbohé zvyšky** – základy a pár zlomených stĺpov v bahne. Ak by ste tam dnes prišli, museli by ste si ho skôr predstavovať v mysli. Našťastie máme aspoň opisy od ľudí, čo ho videli, aby sme vedeli, aký úžasný bol.

Moderátor: Štvrtá zastávka – Olympia v Grécku. Nachádzame sa v posvätnom háji v Olympii, kde sa konali pôvodné olympijské hry. Tu v chráme nás víta obrovská socha na tróne – **Diova socha v Olympii**. Zeus (v slovenčine skloňujeme ako Diova socha) bol **najvyšší grécky boh**, vládca nebies a hromov. Gréci mu zasvätili toto miesto aj slávne hry, a okolo roku **433 pred Kr. vytvoril sochár Feidias ohromnú sediacu sochu Dia**. **Ako vyzerala?** Bola vysoká asi **12 metrov** – to je ako **štvorposchodový panelák alebo veľryba postavená na chvost**! Zeus sedel na nádhernom tróne z cédrového dreva, ktorý bol ozdobený zlatom, slonovinou a drahokamami. **Celé Diovo telo bolo pokryté plátni zo slonoviny (to vyzeralo ako ľudská koža) a odev, vlasy a bradu mal zo zlata**. V pravici držal malú sošku bohyne víťazstva Niké a v ľavici žezlo s orlom. Ľudia, ktorí stáli v chráme, sa cítili maličkí a ohromení, vraj zabudli na všetky svoje starosti, keď hľadeli na takú nádhru. **Prečo bol výnimočný?** Bol to **majstrovský kus umenia** – kombinácia sochárstva a drahocenných materiálov, akú nikde inde nevideli. Navyše zobrazoval najvyššieho boha, čo dodávalo soche vážnosť. Hovorilo sa, že **keby sa Zeus postavil, musel by preraziť strechu chrámu**, taký bol veľký. Socha sedela v chráme stáročia. **Čo sa s ňou stalo?** Po asi 800 rokoch ju previezli do mesta Konštantínopol (dnešný Istanbul), ale tam **pravdepodobne zhorela pri veľkom požiari okolo roku 394 po Kr.** Takže do dnešných čias sa **Diova socha nezachovala** – ostali po nej len opisy od dávnych cestovateľov a obrázky na minciach. Škoda, však? Ale aspoň si ju môžeme predstaviť ako obrovského zlatého obra sediaceho na tróne.

Moderátorka: Piata zastávka – Halikarnassos, Malá Ázia (dnešné Turecko). Priplávame loďou do prístavu mesta Halikarnassos (dnes mesto Bodrum v Turecku) a vidíme veľkú

mramorovú hrobku zdobenú stĺpmi – **Mauzóleum v Halikarnasse**. Slovo *mauzóleum* dnes znamená veľká hrobka, a je to práve podľa tejto stavby! Čo to vlastne bolo? **Hrobka kráľa Mausóla II.**, ktorý vládol v Halikarnasse. **Postaviť ju dala okolo roku 350 pred Kr. jeho manželka, kráľovná Artemisia** (a možno aj on sám zaživa) ako **symbol jeho moci a slávy**. Predstavte si **nádhernú palácovú hrobku**: mala **výšku asi 42 metrov** (ako 14-poschodový dom!). Základňu tvorila obrovská kamenná platforma, na nej bol rad gréckych stĺpov a na vrchu strecha v tvare pyramídy. Úplne na vrchole údajne stála socha vozu so štyrmi koňmi, kde boli Mausólos a Artemisia v sochárskej podobe. Celú stavbu zdobili reliéfy a sochy gréckych umelcov. **Prečo bolo Mauzóleum výnimočné?** Lebo spojilo **rôzne štýly** (grécke stĺpy, egyptský tvar pyramídovej strechy, východný štýl zdobenia) do jedného veľkolepého diela. Bolo také slávne, že odvtedy **každá veľká hrobka nesie názov „mauzóleum“** – podľa kráľa Mausóla. A čo sa s ním stalo? Mauzóleum **vydržalo asi 1500 rokov** – neuveriteľne dlho. Potom ho však postupne poškodili **zemetrasenia** a pomaly sa rúcalo. Nakoniec, v roku 1494 (v stredoveku) rytieri križiaci rozobrali zvyšky kameňov a použili ich na stavbu pevnosti v Bodrume. Dodnes z Mauzólea zostali len „základy a pár sôch“, ktoré môžeme vidieť v múzeu. Ale keď počujete slovo *mauzóleum*, spomeňte si, že toto slovo žije kvôli tomuto divu sveta.

Moderátor: Šiesta zastávka – ostrov Rodos, Grécko. Plávame na slnečný ostrov Rodos v Stredozemnom mori. Vchádzame do prístavu a hľadáme hore – týči sa tam **ohromná bronzová socha muža** s korunou slnečných lúčov – **Rodoský kolos!** Predstavte si **sochu vysokú asi 32–37 metrov** – to je približne ako Socha slobody bez podstavca, alebo 10-poschodový panelák. Kolos **predstavoval boha slnka Héliu**, ochrancu ostrova. Obyvatelia Rodosu ho **postavili okolo roku 304 pred Kr.** na pamiatku toho, že ubránili svoj ostrov pred nepriateľmi. Bol to taký **pamätník vďaka** bohu Héliovi za ochranu. Socha bola **odliata z bronzu** (to je kov, z ktorého sa robia napríklad zvony) a vnútri mala kamennú konštrukciu. Ako si ju predstaviť? Možno viete, že často sa kreslí, ako Kolos stojí rozkročený nad vchodom do prístavu a lode pod ním preplávajú. To znie super, však? Historici si ale myslia, že to tak **pravdepodobne nebolo** – bolo by ťažké technicky tak roztiahnuť nohy sochy. Skôr Kolos **stál s nohami pri sebe na podstavci vedľa prístavu**. Ale aj tak musel pôsobiť úžasne – bronzový obor vítajúci lode. **Prečo bol výnimočný?** Bola to **jedna z najväčších sôch vtedajška**, symbol hrdosti a slobody Rodosu. Postaviť takú vysokú sochu z kovu bol inžiniersky zázrak. Slovo *kolosálny* (veľmi obrovský) dokonca pochádza z názvu *Kolos*. Žiaľ, **Kolos stál len asi 56 rokov**. Potom prišlo silné **zemetrasenie a sochu zničilo – zlomila sa v kolenách a spadla**. Dlhé stáročia potom ležali jeho **rozbité kusy pri prístave** a ľudia ich obdivovali ako zázrak – vraj málo kto si vedel predstaviť, ako mohli takého obra vôbec vyrobiť. Až roku 653 n. l. (o takmer 900 rokov neskôr!) ostrov dobyli Arabskí piráti a **odviezli bronzové kusy Kolosu preč**, pravdepodobne ich roztavili. Takže dnes na Rodose Kolosa neuvidíte. Ale na ostrove je socha jeleňa a lane – moderné symboly Rodosu – presne tam, kde vraj stál Kolos. A určite v každom veľkom prístave, keď uvidíte sochu alebo maják, môžete si spomenúť na toho starovekého strážcu prístavu Héliu.

Moderátorka: Siedma (posledná) zastávka – Alexandria, Egypt (severná Afrika). Cestujeme do egyptského mesta **Alexandria** pri Stredozemnom mori, ktoré založil Alexander Veľký. Na malom ostrovčeku **Faros** v prístave vyrástla **vysoká veža so svetlom** – slávny **Alexandrijský maják**. Predstavte si **maják vysoký cez 100 metrov** – niektoré odhady hovoria o 120 metrov (taký vysoký, že by ste ho videli z diaľky niekoľkých desiatok kilometrov). **Postavili ho okolo roku 280 pred Kr.** za vlády dynastie Ptolemaiovcov v Egypte. Hovorí sa, že samotný Alexander Veľký mal nápad postaviť tento maják, hoci dokončený bol až po jeho smrti za vlády panovníka Ptolemaia II.. Maják mal **tri poschodia**:

dole široký štvorcový základ, na ňom osemboká (osemhranná) veža a navrchu okrúhla časť. Na samom vrchole hore horel **oheň**, ktorého svetlo zrkadlá odrážali do diaľky. V noci oheň ukazoval lodiam cestu a cez deň vraj zrkadlo odrážalo slnečné svetlo ako taký laser na oblohu. Pre námorníkov to bolo požehnanie – vďaka majáku bezpečne našli prístav aj v hmle či tme. **Prečo bol výnimočný?** Bol to **prvý takýto vysoký maják na svete** a jeden z najvyšších ľuďmi postavených objektov vôbec. Vydržal neuveriteľne dlho – **viac ako 1000 rokov odolával vetrom a zemetraseniam**. Mnohé zemetrasenia ho síce trochu poškodili, ale stále stál. Až **zemetrasenie v roku 796 n. l. ho vážne narušilo a neskôr sa zrútil**. Okolo roku 1480 potom na tom ostrove postavili pevnosť (citadelu) z kameňov, čo zostali z majáka. Čiže dnes už **Alexandrijský maják nestojí**, no potápači našli na dne mora v prístave ťažké kamenné bloky – možno sú to pozostatky tej slávnej veže. Mnoho moderných majákov po celom svete bolo inšpirovaných práve týmto starovekým predchodcom. Dokonca v niektorých jazykoch slovo *maják* znie podobne ako *Pharos* (napríklad po francúzsky maják je *le phare*). Takú stopu zanechal Alexandrijský maják v histórii.

Moderátor: Prešli sme spolu sedem divov starovekého sveta! Bola to poriadna cesta v čase a priestore – od Grécka, cez Turecko, Egypt až po Babyloniu. Možno ste si všimli, že **dnes už z týchto divov okrem Veľkej pyramídy nič nestojí**. Stavby pohltil čas, zemetrasenia, požiare, ale aj ľudská činnosť. Avšak ich **príbehy a sláva žijú dodnes**. Stále obdivujeme, **ako ich ľudia bez modernej techniky dokázali postaviť** a aké legendy ich sprevádzali. Týchto sedem divov bol vlastne taký staroveký „bucket list“ – zoznam miest, ktoré chcel každý vtedajší cestovateľ vidieť aspoň raz za život.

Moderátorka: Dúfam, že sa vám tento výlet za divmi sveta páčil. Možno vás to inšpiruje zaujímať sa viac o **históriu** – je plná úžasných príbehov a tajomstiev, presne ako tieto divy. A čo tak vymyslieť si **vlastný zoznam divov sveta**? Nemusia byť staroveké – môžu to byť moderné stavby (napríklad mrakodrapy alebo hrádze), prírodné úkazy (vulkány, Grand Canyon) alebo hocičo, čo vám príde úžasné (možno váš vlastný „div sveta“ je vaše obľúbené múzeum alebo hrad). Skúste si vybrať svojich sedem divov! Alebo nakreslite, ako podľa vás vyzerali tie staroveké, o ktorých sme hovorili. Inak, zoznam moderných divov sveta už taktiež existuje (napr. Veľký čínsky múr, Petra, Tádžmahál a ďalšie), takže nič nám nebráni venovať sa mu v niektorom z nasledujúcich podcastov.

Moderátor: Ďakujem, že ste počúvali náš dnešný podcast o siedmich divoch starovekého sveta. Verím, že ste sa niečo nové naučili a hlavne, že vás to **nabudilo objavovať ďalej**. Svet je plný divov – stačí sa rozhliadnuť alebo začítať do kníh. Tak zase nabudúce, priatelia, ahojte!